

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

*До 220 - ої річниці з дня заснування
університету*

ВІСНИК
СКОВОРОДИНІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МОЛОДИХ
УЧЕНИХ

Збірник наукових праць

Харків – 2024

ЗМІСТ

БАШКІР ОЛЬГА

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ 9

БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО АННА

ЦИФРОВІ ЗАСТОСУНКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В
УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 15

ГУЖВА ЄЛИЗАВЕТА

СТОРИТЕЛЛІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....21

ДЕЙНІЧЕНКО ТАМАРА, ПЕТРЕНКО НИКИТА

ДО ПИТАННЯ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МАТЕМАТИКИ 26

ДЕРКАЧ ДМИТРО

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 32

ЄСІКОВА ІРИНА

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА В ЗЗСО 37

ЖМУРКО ОЛЕКСАНДР

ФОРМУВАННЯ ЕКОЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
БІОЛОГІЇ ЦИФРОВИМИ ЗАСОБАМИ..... 41

ЖУКОВА АННА

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО І ФІЛОЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ 46

ІВАНОВА ОЛЕНА, ЛАБУЗ КАТЕРИНА

РОЛЬ АНСАМБЛЕВОГО МУЗИКУВАННЯ У ЗАГАЛЬНОМУ ТА
ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЮНИХ МУЗИКАНТІВ 51

РОЛЬ АНСАМБЛЕВОГО МУЗИКУВАННЯ У ЗАГАЛЬНОМУ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЮНИХ МУЗИКАНТІВ

Олена ІВАНОВА

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Катерина ЛАБУЗ

концертмейстер ДМШ №6 ім. М.В. Лисенка (Харків)

На основі сучасних наукових досліджень автори статті роблять висновки про важливість ролі ансамблевого музикування в розвитку юних музикантів. Ансамблева гра забезпечує взаємне збагачення світогляду та художніх пріоритетів в учнів. Стаття є теоретичним підґрунтям для подальшої методологічної розробки означеної проблеми в галузі мистецької освіти.

Ключові слова: ансамбль, ансамблеве музикування, розвиток, спільна гра, комунікація.

Based on modern scientific research, the authors of this article draw conclusions about the importance of the role of ensemble music making in the development of young musicians. Ensemble play provides mutual enrichment of students' outlook and artistic priorities. The article is a theoretical basis for further methodological development of the specified problem in the field of art education.

Keywords: ensemble, ensemble music-making, development, joint play, communication.

У сфері сучасної музичної культури постійно відбуваються відродження, оновлення та модернізація традицій. Відбувається трансформація виконавських традицій крізь призму сучасності та їх адаптація до нових форм виконання. Окрім цього, відновлюється традиція проведення музичних вечорів та створення різноманітних мистецьких гуртків. Популярним стає колективне музикування, у якому беруть участь не тільки професіонали, а й аматори.

Гра в ансамблі вчить слухати одне одного, взаємодіяти один з одним, дозволяє розвивати та вдосконалювати свої навички гри на музичному інструменті, відчувати ритм та гармонію, покращувати музичний слух. Спільна гра з іншими музикантами відкриває нових друзів та дає можливість спілкування з іншими особистостями мистецькою мовою. Ансамблеве музикування відкриває можливості виступати перед аудиторією з перших місяців занять музикою та розвиває впевненість у собі і допомагає подолати сценічний страх. Колектив та ансамблевність - це про командність, партнерство та допомогу.

Термін «ансамбль» (від французького «ensemble») перекладається буквально «разом». Словникове тлумачення поняття «ансамбль» пов'язане з різними тлумаченнями: спільність, загальна узгодженість, взаємна відповідальність. У музикознавстві так само є кілька визначень цього терміна: загальне виконання музичного твору кількома учасниками; музичний твір, призначений для виконання групою музикантів; група музикантів (від двох до десяти), які виступають як єдиний художній колектив; танцювальний або вокальний колектив, який виступає з концертними програмами; струнке, злите в єдине ціле звучання голосів або інструментів.

Дослідженню історичного розвитку спільного ансамблевого виконавства присвячені роботи Д.Бабіч [1], І.Барановской [2]. У своїх дослідженнях А.Болгарский [3] розкрив можливості самодіяльного музичного колективу як чинника гармонійного розвитку особистості, розглянув конкретні шляхи підвищення ефективності музичного виховання і навчання молоді через участь у діяльності ансамблю. У навчально-методичному посібнику О. Шумської, В. Олешко і Т. Олешко досліджуються теоретичні основи ансамблевого виконавства і методичні аспекти керівництва ансамблем; автори зазначають, що «колективне виконавство було і залишається своєрідним флагманом мистецтва гри на музичних інструментах, яскравим виразником споконвічних національних традицій, ефективним засобом естетичного, духовного, морального виховання молоді» [10, с. 6]. З такою думкою погоджується М. Малахова, яка підкреслює, що «ансамблеве музикування несе в собі потужний внутрішній заряд для

активації музичних здібностей студентів». Авторка стверджує, що ансамблеве виконавство надає виконавцям більш широкі можливості щодо формування слухових навичок як одних із найважливіших для музиканта через вивчення різностильового музичного матеріалу. «Специфіка діяльності зумовлює постійне оновлення відчуттів та вражень, тримає в тонусі емоційний стан виконавця, що і забезпечує накопичення та динамічний розвиток музично-слухових уявлень», – підкреслює вчена [6, с. 73].

Незважаючи на значну кількість теоретичних і методичних наукових досліджень, присвячених ансамблевому музикуванню, спостерігається нестача міждисциплінарних наукових та практичних розробок, які враховуватимуть всі особливості ансамблевої гри в підготовці майбутніх професійних музикантів у класі духових інструментів.

Ансамблеве музикування представляє собою форму діяльності, яка дає найкращі можливості для широкого і всебічного ознайомлення учнів з музичною літературою, постійну та швидку зміну нових музичних відкриттів та багато різнохарактерної музичної інформації.

У системі додаткової освіти ансамблеве музикування з великим успіхом застосовується як один із способів навчання гри на музичних інструментах. При виконанні ансамблевого твору дуже важливо навчити дитину слухати себе та партнера, а також слідкувати, щоб виконання було вдумливим, з увагою та самоконтролем. Перед учасниками ансамблю постають нові виконавські задачі: синхронність, баланс звуку, однакове звуковидобування та фразування.

Ансамблеве музикування благотворно впливає не тільки на професійний розвиток юного музиканта, а ще й формує людські якості, почуття взаємної поваги та партнерства. Адже в процесі роботи над ансамблевим музичним твором у дитини поступово формується вміння слухати та відчувати партнера, а також нести відповідальність не тільки за сольний виступ, а ще й за загальний результат: не «я граю», а «ми граємо разом».

Ансамблева гра розвиває почуття ритму, слухову увагу, але найціннішим є те, що саме колективна гра та колективні переживання виховують особисту

відповідальність в загальній роботі та сприяють створенню впевненості в собі під час концертних виступів. Спільне музикування викликає в учнів справжній інтерес і, як відомо, мотивація є потужним стимулом у праці. Таким чином, ансамблеве музикування здатне зацікавити учнів ще більше, допомогти створити сприятливу атмосферу на заняттях та успішне виконання музичних творів. Коли діти пізнають радість від успішних виступів в ансамблі, вони починають більш комфортно почувати себе і в якості виконавця-соліста.

Ансамблеве музикування володіє великим розвивальним потенціалом усього комплексу здібностей виконавця - музичний слух, пам'яті, почуття ритму, опорно-рухових навичок, в процесі чого виховується та формується художній смак та розуміння стилю і форми музичного твору.

Концертні виступи дитячих ансамблів дуже цінуються слухачами та сприяють набуттю виконавцями почуття сценічної свободи, що підтверджує думку про необхідність занять ансамблевим музикуванням з перших днів навчання гри на інструменті.

В ансамблевій грі, наприклад з викладачем, легкі п'єси будуть звучати дуже насичено та гармонічно забарвлено. На початкових етапах учень швидко зможе вивчити свою полегшену партію, а викладач візьме на себе виконання складних елементів нотного тексту. Ансамблева гра навчає дитину грати ритмічно та в одному темпі.

У результаті спільного музикування з педагогом учень отримує повне уявлення про музику в цілому та відчуває себе повноправним учасником виконання, відчуваючи задоволення від процесу гри разом. Робота над ансамблевим твором має свою специфіку. Виконуючи свою партію, дитина вчиться сприймати музичний твір як єдине ціле, добре орієнтуватися в нотному тексті не тільки своєї партії, але й партії другого виконавця.

Сучасна система музичної освіти дає право викладачам використовувати на уроках і нестандартні форми спільного музикування, які включають в себе гру ансамблем зі скрипалями, віолончелістами, гітаристами, ксилофоністами та іншими інструменталістами. Це можуть бути як дуети, так і тріо, квартети,

квінтети і ансамблі великих форм. Залучати до участі в них учнів з різним ступенем музично-технічних навичок. Це може бути як унісон початківців, так і ансамбль за участю початківців і учнів середніх та старших класів. Залучити до гри в ансамблі можна і викладачів. У такому випадку учні можуть виконувати полегшені партії, але чути повноцінну картину музичного твору і почувати себе ще більш упевнено та спокійно. Виконання п'єс разом розширює музичний кругозір учнів та знайомить їх із симфонічними творами та кращими зразками світової музичної культури.

Гра в ансамблі разом із піаністами допоможе юним музикантам отримати навички концертмейстера, які будуть акомпанувати солісту виконавцю. Учні класу духових інструментів зможуть отримати такі навички граючи в ансамблі разом із учнями класу сольного співу.

Такі форми ансамблевого музикування знайомлять учнів зі звучанням інших музичних інструментів та голосу, формують інтерес до занять музикою та сприяють задоволенню одної з найважливіших потреб дітей – спілкуванню з однолітками.

Навчання дітей у класі духових інструментів відрізняється від навчання, наприклад, піаністів та вокалістів. Адже флейтисти чи то саксофоністи з перших днів своєї музичності діяльності мають змогу грати в ансамблі. Таку можливість їм надає концертмейстер. Маленькі музиканти сприймають концертмейстера як другого вчителя і людину, яка завжди підтримає в час концертного виступу та надасть упевненості в грі. Учні середніх та старших класів мають змогу самостійно аналізувати стиль, особливості нюансів музичного твору, який виконують, знайти шляхи подолання технічних труднощів та вигадати сюжетну лінію і образ для більш цікавого виконання. У такому випадку учень повинен сприймати концертмейстера не вчителем і “акомпанементом”, а відчувати себе повноправним членом дуету та вести музичну і сюжетну лінію твору рівноцінно. Така позиція допоможе відчувати юному виконавцю себе не в ролі учня, а в ролі справжнього професійного музиканта.

Таким чином, широке використання засобів ансамблевої гри сприяє розвитку та реалізації принципів викладання гри на музичних інструментах та розкриттю творчого потенціалу кожної дитини. Ансамблеве музикування розвиває вольову сферу особистості, необхідність рухатися вперед, долаючи перешкоди та відповідальності перед іншими учасниками ансамблю, відчуття взаємної підтримки, спільної творчості, що активізує мотиваційне підкріплення роботи над музичним твором.

Отже, ансамбль – це унікальне мистецьке явище, середовище для розвитку художньо-педагогічної комунікації, яке завдяки своїй багатозначності стає потужним ресурсом особистісного і фахового розвитку майбутніх професійних музикантів. Ансамбль вимагає від учнів досягнення гармонійної цілісності, узгодженості в грі з іншими музикантами за допомогою засобів інструментального або вокально-інструментального виконавства, а також особистісної артистичної енергії. Ансамблеве музикування – це творча «лабораторія», яка дозволяє експериментувати, досліджувати та знаходити нові цікаві музичні звучання завдяки різноманітним колабораціям. Тема ансамблевого музикування є актуальною у всі часи і дає можливість для подальшого наукового пошуку методологічних, методичних та практичних шляхів розроблення проблеми.

Список використаних джерел

1. Бабіч Д.Р. Формування виконавської майстерності майбутніх артистів естрадних ансамблів: Дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2004. 196с.
2. Барановська І.Г. Проблема ансамблевої діяльності у музичній педагогіці. Наукові записки. Вип.15. Серія: Педагогіка і психологія. Вінниця: ВДПУ, 2005. С.126-132.
3. Болгарский А.Г. Система поэтапного обучения и воспитания подростков в ВИА. Взаимодействие педагогического вуза и школы в музыкально-эстетическом воспитании: Сб. научных трудов. Киев: КГПИ им. М.Горького, 1984. С.69-71.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376с.
5. Левицька І.М., Новська О.Р. Ансамблеве музикування як ресурс фахового розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип.39. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.11>
6. Малахова М. Розвиток слухових навичок у майбутніх викладачів музичного мистецтва в класі інструментального ансамблю. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». 2012. Вип. 16. С. 73–77.
7. Молчанова Т. Мистецтво піаніста-концертмейстера : навч. посібник, 2007. 112 с.
8. Ніколенко Л. Формування інструментально-виконавських умінь учнів у процесі ансамблевого музикування. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Педагогічні науки». 2018. Вип. 170. С. 212–216
9. Стурзеску О. Диференція професійних навичок в ансамблевому музикуванні. *Нова педагогічна думка*. 2004. № 2. С. 113–115.
10. Шумська О., Олешко В., Олешко Т. Теорія і методика ансамблевого виконавства : навчально-методичний посібник. Харків, 2020. 108 с.

МЕМИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВІЗУАЛЬНИЙ ЗАСІБ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОСТОРИ

Тетяна ІВАЩЕНКО

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

У статті обґрунтовано актуальність застосування візуалізації як невербального засобу в освітньо-виховному процесі, а саме доцільність